

บทที่ 4

การศึกษาของอินเดียโบราณ

- 4.1 ลักษณะโดยทั่วไปของประเทศอินเดีย
- 4.2 คัมภีร์และวรรณคดีที่สำคัญของอินเดียโบราณ
 - 4.2.1 คัมภีร์พระเวท
 - 4.2.2 วรรณคดีมหากาพย์
- 4.3 ศาสนาของประเทศอินเดีย
- 4.4 การศึกษาของอินเดียโบราณ
- 4.5 นักเขียนวรรณกรรมที่มีชื่อเสียงของอินเดียโบราณ

บทที่ 4

การศึกษาของอินเดียโบราณ

4.1 ลักษณะโดยทั่วไปของประเทศอินเดีย

ประเทศอินเดียตั้งอยู่บริเวณเอเชียใต้ แวกล้อมด้วยพรมแดนทางธรรมชาติรอบด้าน มีพื้นที่ประมาณ 1,222,234 ตารางไมล์ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือติดต่อกับประเทศเนปาล และภูฏาน

ทิศตะวันออก ติดกับประเทศพม่า และบังกลาเทศ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับประเทศปากีสถาน

ทิศใต้ จดมหาสมุทรอินเดีย ทางฝั่งตะวันออกจดอ่าวเบงกอล

ลักษณะภูมิอากาศ ประเทศอินเดียมี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงกลางเดือนมิถุนายน ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่ปลายเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนกรกฎาคม ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่ปลายเดือนสิงหาคมถึงกลางเดือนตุลาคม

นิเวศวิทยา คือ เมืองหลวง การที่อินเดียมีทั้งภูเขา และฝั่งทะเลเป็นพรมแดนธรรมชาติโดยรอบนั้นมีความสำคัญมาก เพราะพรมแดนธรรมชาติดังกล่าวทำให้อินเดียตั้งอยู่โดดเดี่ยวตามลำพัง ส่งผลต่อวิถีชีวิตของชาวอินเดีย ทำให้ชาวอินเดียมีอารยธรรม และวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะของคนสืบเนื่องตลอดมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงสมัยปัจจุบัน

ประชากร 952,107,694 คน เป็นอินโดอารยัน 72% ดราวิเดียน 25% มองโกลอยด์และอื่นๆ 3%

ศาสนา ฮินดู 80% มุสลิม 14% คริสต์ 2% ซิกข์ 2%

ภาษาที่ใช้ ภาษาอังกฤษ และภาษาฮินดู

ลักษณะการปกครอง มีประธานาธิบดีเป็นประมุข มีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้ารัฐบาล ประชาตินอินเดียโบราณมาจากชนชาติที่เรียกตนเองว่า อริยกะหรืออารยัน หมายถึงผู้ที่เจริญแล้ว ชนพวกนี้อพยพจากใจกลางทวีปเอเชียเข้าไปในประเทศอินเดีย หรือเรียกว่า ภารตวรรรช เป็นพวกผิวขาว ได้บุกกรุกและปราบคนพื้นเมืองที่เรียกว่า ทาส ซึ่งเป็นพวกผิวดำได้สำเร็จ พวกอริยกะเข้ามาอยู่ในประเทศอินเดียเมื่อ 5 พันปีมาแล้ว ชนพวกนี้มีการปกครองแบบสภากองทัพ มีหัวหน้าควบคุม ส่วนคนพื้นเมืองของอินเดียนั้นมีหลักฐานว่า อินเดียมีมนุษย์ตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์ ผ่านยุคหินสมัยต่าง ๆ มาแล้ว และเป็นพวกที่เจริญรุ่งเรือง รู้จักตั้งบ้านเรือนที่มั่นคง และเรียบร้อย เมื่อพวกอริยกะเข้ามาเป็นใหญ่ในอินเดียได้มีการแบ่งชั้นวรรณะในเรื่องสีผิว โดยถือว่าพวกผิวขาวเป็นนาย พวกผิวดำเป็นทาส การแบ่งชั้นวรรณะในอินเดียสมัยนั้นแบ่งออกเป็น (ปรีชา ช้างขวัญยืน, 2539: 67)

1. กษัตริย์ หมายถึง นักรบ มีหน้าที่รักษาประเทศชาติ พวกนี้ถือว่ามีเชื้อสายของพวกอริยกะ
2. พราหมณ์ มีทั้งหญิงและชาย พราหมณ์ผู้หญิง เรียกว่า พราหมณี เมื่อมีลูกเป็นชายจะถือว่าเป็นพราหมณ์เลยทีเดียว และต้องทำพิธีบวชตามลัทธิพราหมณ์อีกทีหนึ่ง จึงจะเป็นพราหมณ์โดยสมบูรณ์
3. แพศย์ คือ พวกพ่อค้า และบุคคลที่ประกอบวิชาชีพทุกประเภท ยกเว้นพวกรับจ้างที่ใช้แรงงาน
4. สูทร คือ พวกรับจ้างใช้แรงงาน เช่น พวกกรรมกร ถือเป็นคนชั้นต่ำ
5. หินชาติ เป็นชนชั้นต่ำกว่าพวกสูทร ได้แก่พวกช่างต่าง ๆ เช่น ช่างทอผ้า ทอเสื่อ ช่างตัดผม เป็นต้น
6. ทาส เป็นชนชั้นต่ำที่สุดของอินเดีย ในสมัยนี้ทาสยังแบ่งออกเป็น 3 พวก คือ
 - ทาสเชลย ได้แก่พวกที่รบแพ้แล้วถูกจับเป็นเชลย
 - ทาสกรรมกร ได้แก่พวกที่ทำผิด แล้วถูกตัดสินให้นำมาเป็นทาสของพวกที่ตนได้ทำร้ายหรือทำผิด
 - ทาสที่ขายตัวเองให้เป็นทาส

ในยุคที่พวกอารยันเข้ามาในประเทศอินเดีย ได้ขยายอิทธิพลของภาษาอารยันไปอย่างกว้างขวาง ภาษาของพวกอารยันที่ปรากฏอยู่คือ ภาษาสันสกฤต ซึ่งมีรากมาจากตระกูลเดียวกับภาษาเปอร์เซีย กรีก ละติน และอังกฤษ ภาษาอารยันในสมัยแรกนี้ยังเป็นที่มาของภาษาอีกหลายภาษาทางเหนือของอินเดีย เช่น ภาษามาลาดี ภาษาฮินดู และภาษาเบงกาลี เป็นต้น ต่อมาในศตวรรษที่ 4 ก่อนคริสต์กาล ภาษาสันสกฤตจึงปรากฏชัดเจนออกมาเป็น 3 แบบ คือ

1. ภาษาสันสกฤตของพราหมณ์ซึ่งมีความถูกต้องตามแบบฉบับ
2. ภาษาสันสกฤตของกวีและราชสำนัก ซึ่งมักพบในวรรณคดี
3. ภาษาสันสกฤตที่ใช้ทางการเมือง กฎหมาย และศิลปะต่าง ๆ

4.2 คัมภีร์และวรรณคดีที่สำคัญของอินเดียโบราณ

4.2.1 คัมภีร์พระเวท

คัมภีร์สำคัญของอินเดีย ชื่อคัมภีร์พระเวท สันนิษฐานว่าเริ่มแต่งประมาณ 3,000 ปี ก่อนคริสต์กาล

ในคัมภีร์พระเวทได้อ้างว่า ภาษาสันสกฤตเป็นภาษาที่ผู้มีความรู้ใช้เท่านั้น พวกอารยันที่เข้ามาทางช่องเขาฮินดูคุชแลบอาฟกานิสถาน ครอบครองบริเวณลุ่มแม่น้ำสินธุ และได้ริเริ่มวัฒนธรรมฮินดูในด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษาศาสนา ซึ่งยังคงแพร่หลายอยู่ในส่วนใหญ่ของอินเดีย ยกเว้นทางภาคใต้ซึ่งที่สามารถค้นคว้าหาหลักฐานเกี่ยวกับความเจริญของพวกอารยันมาจากหลักฐานทางวรรณคดีชิ้นที่เก่าแก่ที่สุด เรียกว่า “พระเวท” คัมภีร์พระเวทเป็นคัมภีร์ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับศาสนาของอารยัน ถือว่าเป็นหนังสือคู่มือที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา รวบรวมโคลงทางศาสนา ประกอบด้วยบทร้องที่ใช้ในการสวดระหว่างพิธีบูชาัญญ ภาษาของคัมภีร์พระเวทเป็นภาษาที่เข้าใจได้ยาก การถ่ายทอดคัมภีร์พระเวททำโดยการท่องจำโดยไม่ให้ผิดพลาด เพราะบทโคลงทุกบทมีความหมายและความสำคัญโดยตลอด หากออกเสียงไม่ถูกต้อง อาจทำให้เทพเจ้าพิโรธได้ ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไม่ปรากฏชัดว่าคัมภีร์พระเวท

แต่งในสมัยใด สันนิษฐานว่าเริ่มแต่งประมาณ 300 ปี ก่อนคริสตกาล พระเวทย์เป็นคัมภีร์ของศาสนาพราหมณ์ ต่อมาเป็นลัทธิฮินดู เรียกว่า คัมภีร์ไตรเวท มฤคเวท ซึ่งประกอบด้วยโคลงประมาณ 100 บาท ประกอบด้วยคัมภีร์ย่อย ๆ ที่สำคัญ 3 ภาค คือ คัมภีร์ ฤคเวท ยชุรเวท และสามเวท คัมภีร์ฤคเวท และยชุรเวทใช้ภาษาร้อยแก้ว คัมภีร์สามเวทประกอบด้วยโคลงที่เรียบเรียงแบบฤคเวท และคัมภีร์ อรรถเวท ซึ่งเป็นคัมภีร์ที่แต่งขึ้นภายหลัง นอกจากนั้นยังมีหนังสือประกอบคัมภีร์พระเวทอีกหลายเล่ม ที่สำคัญ เช่น หนังสือพราหมณ์ และอุปนิษัต เป็นต้น (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, 2543: 265-266)

คัมภีร์ฤคเวท เป็นคัมภีร์ที่ประกอบด้วยโคลงกลอนทางศาสนา รวม 10 เล่ม มีโคลงมากกว่า 1000 บาท บทโคลงส่วนมากเป็นคำสวดกล่าวถึงพระเจ้ามากกว่าองค์เดียว และแสดงให้เห็นการเช่นสรวงบูชาธรรมชาติด้วย

คัมภีร์ยชุรเวท เป็นคัมภีร์ที่เป็นบทร้อยแก้วเป็นส่วนมาก และประกอบด้วยบทสวดเป็นส่วนประกอบของคัมภีร์ฤคเวท และคัมภีร์สามเวทเป็นการรวมบทร้องสวดในพิธีถวายน้ำโสม แก่พระเจ้า บทร้องส่วนมากนำมาจากคัมภีร์ฤคเวท

คัมภีร์อรรถเวท เป็นคัมภีร์ภาคหลังสุด และไม่เกี่ยวเนื่องกับสามคัมภีร์ที่กล่าวมาเป็นคัมภีร์ที่กล่าวถึงของขลัง โชคลางของโบราณ และกล่าวถึงส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย และยารักษาโรคต่าง ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพวกอารยันมีความฉลาดอย่างน้อยก็เป็นผู้เริ่มคิดค้นทางวิชาการ

คัมภีร์พระเวทหรือบางครั้งเรียกว่า ไตรเวท มีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนอินเดียในด้านต่าง ๆ (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, 2543: 266) คือ

ด้านวรรณคดี โคลงกลอน ตลอดจนร้อยแก้ว ที่มีผู้รวบรวมไว้ในคัมภีร์พระเวท มีความสำคัญมาก จนกระทั่งสมัยนั้นได้ชื่อว่าสมัยพระเวท (เวท แปลว่า ความรู้ ความฉลาด) คัมภีร์พระเวททั้ง 4 เล่ม บรรจุคำสอน บทกลอน และมีร้อยแก้วประกอบคัมภีร์พระเวทเป็นหนังสือทางศาสนาของพวกอารยัน และลัทธิฮินดูต่อมา แต่ทว่าคนอารยันไม่มีการเขียนหนังสือ จึงบอกเล่ากันต่อ ๆ มา มีทั้งบทสวด บทกลอน ของขลัง ตำรายา บทแสดงความรัก วิธีกำจัดศัตรู ตลอดจนมีการแสดงขนบประเพณีนิยายพื้นเมือง และ

ปรัชญาทางศาสนา เป็นต้น ถึงแม้ว่าโคลงกลอนในคัมภีร์พระเวทจะผูกซ้ำซากกันบ้างแต่มีค่าทางวรรณคดีมาก

ด้านศาสนา ศาสนาของพวกอารยันเป็นศาสนา ที่มีพระเจ้าหลายองค์มีเรื่องเกี่ยวกับความดีแต่ส่วนน้อย จำนวนพระเจ้าที่มีอยู่มากมายทำหน้าที่ไม่แก่งแย่งกัน หนังสือร้อยแก้วที่เกี่ยวข้องกับคัมภีร์พระเวท แต่ละคัมภีร์เรียกว่าพราหมณ์ เป็นคำสั่งสอนพวกพราหมณ์ผู้ทำพิธีบูชาบวงสรวง มีเนื้อหาเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างวิจิตรพิสดาร และยกย่องลัทธิพิเศษของพวกพราหมณ์ เช่น เป็นผู้พิพากษาคัดสิน เป็นต้น

ด้านปรัชญา หนังสืออีกภาคหนึ่งของคัมภีร์พระเวทคือ หนังสืออุปนิษัทประกอบด้วยสิ่งที่เป็นเหตุผล ปรัชญาแสดงความก้าวหน้าทางความคิดและจิตใจเริ่มความสงสัยและแสวงหาเหตุผล นักปรัชญาตะวันตกให้ความสนใจหนังสือเล่มนี้มากโดยเฉพาะด้านความคิด อุดมคติ ฯลฯ ปรัชญาจากอุปนิษัทนี้เป็นพื้นฐานของศาสนาพราหมณ์ ซึ่งต่อมากลายเป็นลัทธิฮินดู บุคคลสำคัญในอินเดียสมัยใหม่ เช่น ะพินนาท ตรีโก และมหาตมคานธี นับถือปรัชญานี้มาก นอกจากนั้นยังมีอิทธิพลต่อนักปรัชญาต่างประเทศ เช่น โชเปน ฮาวเออร์ (Scheopenhanser) ราฟฟ์ วอลโด (Ralpp Waldo), และ อีเมอร์ ซัน (Emerson) นักปรัชญาเยอรมัน เป็นต้น

4.2.2 วรรณคดีมหากาพย์

วรรณคดีที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในประวัติศาสตร์ของอารยธรรมอินเดียต่อจากคัมภีร์พระเวทคือ มหากาพย์ เรื่อง “มหาภารตะ” และ “รามายณะ” วรรณคดีทั้ง 2 เล่มนี้มีความสำคัญต่อชีวิตจิตใจของสังคมชาวอินเดียในสมัยนั้นเป็นอย่างมาก จนบางครั้งระยะเวลาระหว่าง 500—1,000 ปี ก่อนคริสต์กาล เรียกว่าสมัย “มหากาพย์” (Epic Age) วรรณคดีทั้ง 2 เรื่อง แสดงให้เห็นถึงลักษณะ สังคม การเมือง ศาสนา และชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอินเดีย ในสมัยนั้นได้อย่างดียิ่ง ชาวอินเดียนับถือมหากาพย์ทั้ง 2 นี้ เหมือนนับถือคัมภีร์พระเวท และเหมือนกับที่ชาวคริสต์นับถือคัมภีร์ไบเบิล

กวีคนสำคัญที่ประพันธ์มหากาพย์ รามายณะคือ “วาลมิกิ” (Valmiki) ส่วนผู้แต่งมหากาพย์ภารตะคือ “วยาสา” (Vyasa) จากวรรณคดีชิ้นสำคัญ ๆ นี้ทำให้ชนรุ่นหลังเรียน

รู้ถึงศาสนาและปรัชญา ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี และความนึกคิดของชาวอินเดียในสมัยโบราณได้เป็นอย่างดี

4.3 ศาสนาของประเทศอินเดีย

ศาสนาของประเทศอินเดียนั้นได้วิวัฒนาการมาเป็นลำดับ จากเดิมชาวอินเดียมีความเชื่อถือในคัมภีร์พระเวท ซึ่งเป็นคัมภีร์ของศาสนาพราหมณ์ มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ตรงกับความต้องการของประชาชนอยู่เสมอ จนกลายมาเป็นลัทธิฮินดูในภายหลัง หลักความเชื่อของลัทธิฮินดู ทำให้ผู้นับถือลัทธิฮินดูจำต้องเชื่อว่าคนทุกคนที่เกิดมาไม่เท่ากัน ในระบบความเชื่อแบบตะวันตก ลัทธิฮินดูไม่จำกัดว่าเป็นศาสนาเพราะเป็นที่รวมของความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีมากกว่า ไม่มีจารีต ไม่มีคำสอน ไม่มีการรวมกันเพื่อสร้างโบสถ์ หรือสถานที่บูชา และเชื่อว่าความจริงที่เป็นอมตะมาในรูปลักษณะต่าง ๆ กัน ในขณะที่ลัทธิฮินดูเป็นที่รวมไว้ซึ่งระบบสังคมและ อื่น ๆ ศาสนาพราหมณ์อาจจัดได้ว่าเป็นศาสนาเพราะ

1. นับถือพระพรหมเป็นพระเจ้าสูงสุด
2. พวกพราหมณ์ในอินเดีย ทำหน้าที่เป็นผู้ประกอบพิธีทางศาสนา เป็นผู้รับคำพระเจ้าและเป็นสื่อระหว่างพระเจ้ากับมนุษย์
3. มิได้กำหนดลัทธิ หรือ ทารุณกรรมแก่คนนอกศาสนา เพียงแต่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้ากับมนุษย์

คำสอนโดยย่อของศาสนาพราหมณ์ คือ

1. ต้องเคารพเชื่อฟังและสนับสนุนพวกพราหมณ์
2. ไม่ทำร้ายสิ่งมีชีวิต โดยเฉพาะฝูงสัตว์
3. ผู้หญิงฐานะต่ำกว่าผู้ชาย
4. ยอมรับการแบ่งชั้นวรรณะ

ในขณะที่ศาสนาพราหมณ์กำลังเจริญรุ่งเรือง สังคมอินเดีย มีการแบ่งชั้นวรรณะกันอย่างมาก ประมาณว่าการแบ่งชั้นวรรณะของอินเดียในขณะนั้นมีอยู่ทั้งหมดประมาณ 2,300 วรรณะ การแบ่งวรรณะมีความสำคัญในศาสนาพราหมณ์ หรือฮินดูเป็นอย่างยิ่ง

เพราะการที่จะเป็นอินดูได้นั้นจำเป็นต้องมีวรรณะในขณะที่พราหมณ์ และลัทธิอินดู กำลังเฟื่องฟูประมาณปลายศตวรรษที่ 6 พวกชนชั้นสูงในอินเดีย โดยเฉพาะพวกใน วรรณะกษัตริย์ เริ่มไม่พอใจการที่พวกพราหมณ์มีอำนาจมากขึ้น จากความไม่พอใจนี้ทำให้ผู้ริเริ่มก่อหลักปรัชญาใหม่ ๆ ขึ้นมากมาย เพื่อจะแก้ไขสังคมให้ดีขึ้นในบรรดาปรัชญา และความคิดใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นนี้มีเพียง 2 ลัทธิ ที่มีความสำคัญในรายต่อมา คือ ลัทธิชิน ศาสตร์และพุทธศาสนา

ลัทธิชินศาสตร์ต่อมากลายเป็นลัทธิอินดู เจ้าของลัทธินี้คือพระมหาวิระ ลัทธิชิน ศาสตร์นี้แพร่หลายเฉพาะในอินเดียเท่านั้น และยังคงอยู่มาจนปัจจุบันนี้ ส่วนพุทธศาสนา แพร่หลายอย่างรวดเร็วในอินเดีย และยังแพร่หลายออกไปนอกประเทศ และได้กลายเป็น ศาสนาประจำชาติของลังกา พม่า เขมร ไทย ส่วนประเทศอื่นก็มี จีน เกาหลี ญี่ปุ่น ธิเบต และมกโกลีเย สำหรับอินเดียปัจจุบันนับถือศาสนาพุทธเป็นจํานวนน้อย

หลักปรัชญาและคำสั่งสอนของชินศาสตร์มีลักษณะคล้ายลัทธิโยคี คือ ทรมาน หรือละทิ้ง ความเอาใจใส่ต่อร่างกายเพื่อให้จิตบริสุทธิ์การที่จะทำให้วิญญูณบริสุทธิ์ เพื่อไปรวมกับพรหมได้นั้นจะต้องทำทุกขกิริยาหรือทรมานกายอยู่ถึง 12 ปี จุดประสงค์ก็ คือเพื่อจะให้หลุดพ้นจากกรรมเช่นเดียวกับพุทธศาสนา การหลุดพ้นจากกรรมนี้เรียกว่า โมกษะคือวิญญูณเข้าไปรวมอยู่ในที่บรมสุข พ้นจากความทุกข์ทั้งปวง อาจจะมีบรรลุถึง โมกษะในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ก็ได้แต่เมื่อตายไปแล้ววิญญูณก็จะเข้าสู่ที่แห่งการหลุดพ้น หรือ โมกษะซึ่งอยู่นอกโลก

ทางที่จะนำไปสู่โมกษะมี 3 ประการคือ

1. เห็นชอบ เชื่ออย่างแน่นแฟ้นในพระชิน
2. รู้ออบ รู้ในหลักลัทธิที่พระชินได้แสดงไว้
3. ประพฤติชอบตามหลักของพระชิน

บรรดาสาวกในลัทธิชินศาสตร์ล้วนแต่มีชื่อในผลงานด้านวรรณคดีเป็นส่วน มาก คัมภีร์ในลัทธิชินศาสตร์เองก็ปรากฏว่ามีผู้รวบรวมขึ้นหลายเล่ม แต่ปรากฏว่าคัมภีร์ รวบรวมขึ้นหลังจากที่พระมหาวิระสิ้นพระชนม์ไปแล้วนั้น เป็นที่นับถือของพวก เสวตัมพรเท่านั้น ในศตวรรษที่ 5 มีการรวบรวมเขียนคัมภีร์ในนิกายเสวตัมพร รวบรวม

จากของเดิมที่หาได้ และเพิ่มเติมขึ้นใหม่อีก 12 ภาค ต่อมาผู้เขียนเพิ่มเติมขึ้นเป็น ภาษา สันสกฤต และภาษาปรากฤต และมีพวกชนที่เป็นนักปราชญ์มีชื่ออีกหลายคนพยายาม จะเขียนคำอธิบายข้อความในคัมภีร์ต่าง ๆ และบางท่านก็เริ่มเขียนวรรณคดีทางโลก ตลอดจนวิทยาการอื่น ๆ ขึ้น โดยมีได้ทำให้การทรงศีลขาดไป สาวกในนิกายเช่นผู้เป็นกวี ชั้นเยี่ยมคนสุดท้ายในด้านภาษาสันสกฤตคือ “นยาคันทร” ในศตวรรษที่ 14 และ “มัลลิก นันทะ” ผู้เขียนบทวิจารณ์งานประพันธ์ของกาลิทัตสาวกในลัทธิชินศาสตร์รักที่จะผลิต ผลงานทางวรรณคดีมาก และผลงานเหล่านั้นมีทั้งทางโลกและทางธรรม จัดว่าเป็นผลงาน ชั้นเยี่ยม ดังนั้นในวิหารของลัทธิชินศาสตร์ทางภาคตะวันออกเฉียงใต้ จึงเป็น สถานที่รวบรวมตำราต่าง ๆ ของลัทธิชินศาสตร์เป็นจำนวนมาก บ้างก็ได้พิมพ์ออก เผยแพร่แล้ว

นิกายเศวตัมพร ได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างมากในศตวรรษที่ 12 แต่ภายหลังก็ เสื่อมลงเพราะขาดการสนับสนุนจากกษัตริย์ ทำให้ลัทธิชินคูลกลับเจริญรุ่งเรืองขึ้น แม้ ลัทธิชินศาสตร์จะไม่เจริญเท่าที่ควรก็มีได้สูญหายไปจากประเทศอินเดีย ยังคงมีผู้นับถือ อยู่จนปัจจุบัน ผู้นับถือลัทธิชินศาสตร์ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่แถบบอมเบย์

ยุคพุทธศาสนา (ปรีชา ช้างขวัญยืน, 2539: 73) เริ่มในตอนปลายยุคคัมภีร์ พราหมณ์ ปรากฏว่าพวกอารยันได้ตั้งบ้านเมืองเป็นปึกแผ่นในลุ่มแม่น้ำสินธุและแม่น้ำ คงคา ซึ่งเรียกรวมกันว่ามัชฌิมประเทศแต่พวกอารยันหาได้รวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียว ยังคงแยกกันอยู่เป็นประเทศ ๆ ในครั้งนั้นมีประเทศใหญ่ ๆ ถึง 16 ประเทศ นอกจากนั้น เป็นประเทศเล็ก ๆ อีกมากมาย ประเทศเล็ก ๆ ประเทศหนึ่งที่จะกล่าวถึงคือ ประเทศ สักกะตั้งอยู่บริเวณเทือกเขาหิมาลัย มีเมืองหลวงชื่อกบิลพัสดุ์ เป็นเมืองกำเนิดของพระ พุทธเจ้า มีพระนามเดิมว่า เจ้าชายสิทธัตถะ เป็นราชโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะกับพระ นางสิริมหามายา ประสูติเมื่อวันเพ็ญ เดือน 6 ก่อนพุทธศักราช 80 ปี เจ้าชายสิทธัตถะ ได้เสด็จหนีออกผนวชเมื่อพระชนมายุได้ 29 พรรษา พระองค์ทรงค้นคว้าหาธรรมวิเศษ อยู่ 6 ปี จึงตรัสรู้เมื่อวันเพ็ญเดือน 6 ก่อนพุทธศักราช 45 ปี ในขณะที่มีพระชนมายุได้ 35 พรรษา หลักธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นสัจธรรมความดีและความชั่วของมนุษย์เกิด

จากการกระทำความดีและการกระทำความชั่วของตนเอง หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามีมากมายหลายประการ เช่น

อริยสัจ 4 หมายถึง ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ คือ

1. ทุกข์ หมายถึง ชีวิตทั้งหลายเป็นความทุกข์
2. สมุทัย หมายถึง สาเหตุที่ทำให้เกิดความทุกข์
3. นิโรธ หมายถึง ความดับทุกข์
4. มรรค หมายถึง หนทางที่จะนำไปสู่ความดับทุกข์

กฎไตรลักษณ์ 3 หมายถึง ลักษณะ 3 หรือสามัญญลักษณะ คือ ลักษณะธรรมดาของโลกมีอยู่ 3 ประการคือ

1. อนิจจัง ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ไม่คงที่ที่ต้องเปลี่ยนแปลง
2. ทุกขัง คือความทุกข์ พระท่านว่าโลกเรานี้ส่วนใหญ่เป็นความทุกข์ ความสุขเป็นแต่เพียงชั่วคราวช่วยยาม
3. อนัตตา คือ ความที่ไม่ใช่ตัวของเรา อะไร ๆ ในโลกนี้ไม่ใช่ของเราทั้งสิ้น คำสอนของพระพุทธเจ้ามีทั้งสำหรับฆราวาส และคฤหัสถ์

พระเจ้าอโศกมหาราช กษัตริย์ในราชวงศ์โมริยะ ได้ยึดคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นหลักโปรดให้จารึกคำสอนของพระพุทธเจ้าบนศิลาจารึกมากมาย ซึ่งเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้ชนรุ่นหลังสามารถค้นคว้าเกี่ยวกับเหตุการณ์ในสมัยพระเจ้าอโศกได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีการสร้างสถูปเพื่อบรรจุสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ตลอดจนภาพวาดต่าง ๆ เกี่ยวกับชีวิตพระพุทธเจ้า โดยมีได้วาดพระพุทธรูปองค์ลงไป หากแต่ใช้เครื่องหมายแทน กล่าวคือ ดอกบัว ใช้แทนกำเนิดพระพุทธเจ้า ต้นโพธิ์แทนการตรัสรู้ วงล้อแทนพระปฐมเทศนา สถูปเป็นสัญลักษณ์ของการนิพพาน ภาพแกะสลักก็นำมาจากเรื่องราวในนิยายชาดกในชาติก่อน ๆ ของพระพุทธเจ้า

ค.ศ. 320 ราชวงศ์คุปตะมีกษัตริย์ที่เข้มแข็งทรงพระนามว่า “จันทรคุปตะ” ได้ครอบครองดินแดนส่วนใหญ่ของอินเดีย อารยธรรมของอินเดียเจริญงอกงามเป็นอย่างมาก จนกระทั่งสมัยคุปตะได้รับการยกย่องจากชาวฮินดู และชาวต่างชาติว่าเป็นยุคทองของอินเดีย กษัตริย์คุปตะได้ให้การอุปถัมภ์และฟื้นฟูลัทธิฮินดู หลักธรรมของฮินดูถือว่า

คัมภีร์พระเวทเป็นแหล่งสูงสุดของอำนาจ และในตำรากฎหมายที่เรียกว่าธรรมศาสตร์ เป็นตำราที่เกิดขึ้นในสมัยคุปตะ ได้กล่าวถึงหลักการแบ่งชั้นวรรณะ และรายละเอียดว่า วรรณะใดควรปฏิบัติอย่างไร การปฏิบัติตามหน้าที่ของวรรณะอย่างเคร่งครัดเป็นการ เตรียมวิญญูณของตนให้ไปเกิดใหม่ในวรรณะที่สูงกว่าเดิม

ในสมัยราชวงศ์คุปตะนี้ราชสำนักได้ให้ความสำคัญแก่ด้านวรรณคดี ปรัชญา การก่อสร้าง การวาดภาพ และศิลปวิทยาการต่าง ๆ ราชสำนักและวัดเป็นคู่แข่งกัน เพราะพิธีกรรมทางศาสนา และพิธีเฉลิมฉลองพระเกียรติของกษัตริย์ต้องมีความใหญ่โตพอ ๆ กัน โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของนักบวชกับลูกศิษย์ และได้ชื่อว่าเป็นสถาบันที่มีความสำคัญ เรียนโดยวิธีท่องจำ มีการเรียนท่องจำมีมากมายเกินความสามารถที่จะจำได้ จึงมีการถ่ายทอดความรู้เป็นภาษาสันสกฤต ภาษาสันสกฤตได้กลับมานิยมใช้กันอีกในสมัยคุปตะ กลายเป็นภาษานักปราชญ์ที่ใช้สวดในพิธีทางศาสนา วรรณคดี ละคร นิทาน โดยเฉพาะงานด้านโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน สาเหตุที่ทำให้ภาษาสันสกฤตได้รับความนิยมขึ้นอีก เพราะภาษาท้องถิ่นต่าง ๆ ในอินเดียมีมากมายทำให้เกิดความยุ่งยาก จำเป็นต้องมีภาษา กลางซึ่งเป็นที่เข้าใจของทุกคน

ความเจริญในด้านวรรณคดี ในสมัยราชวงศ์คุปตะนับได้ว่าเป็นสมัยทองของ วรรณคดีสันสกฤต ภาษาสันสกฤตมีมานานแล้วและไวยากรณ์สันสกฤตได้มีผู้รวบรวม ตั้งแต่ศตวรรษที่ 4 ก่อนคริสตกาล และเจริญรุ่งเรืองมากในสมัยต่อมา การที่ภาษา สันสกฤตเจริญมากเพราะกษัตริย์ในราชวงศ์คุปตะสนับสนุนอย่างดียิ่ง และนอกจากนั้น ยังเนื่องมาจากการติดต่อกับต่างประเทศ ด้วยเหตุที่ว่าภาษาสันสกฤตเป็นภาษาที่ใช้ทั่วไป ทั้งนักศึกษาและพวกค้าขายไปมา วรรณคดีภาษาสันสกฤตที่เขียนขึ้นในสมัยคุปตะมีมากมาย ละคร นิทาน เรื่องเกี่ยวกับปรัชญาศาสนา และสุภาษิต

4.4 การศึกษาของอินเดียโบราณ

ด้านการศึกษาของอินเดียในสมัยก่อน บิดา-มารดาเป็นผู้พาบุตรไปหาครูและมอบบุตรให้เป็นศิษย์ของครู ครูซึ่งเป็นพรหมณ์จะทำพิธีอุปายณะ (Upanayana) ให้แก่ลูกศิษย์ เมื่อลูกศิษย์ฝ่ายพิธีอุปายณะ แล้วยังได้ชื่อว่าเป็นผู้เกิดครั้งที่ 2 หรือทวิชาติ เป็นที่เชื่อถือกันในสังคมอินเดียว่าเด็กมีร่างกาย (physical body) เกิดมาเนื่องจากบิดาเป็นผู้ให้กำเนิดแต่เด็กจะต้องได้รับสติปัญญา (Spiritual body) มาจากครูของตน

หน้าที่ของนักเรียนคือ ฝึกการดำเนินชีวิตอย่างง่าย ๆ และขยันขันแข็งต้องตื่นแต่เช้ามีด หลังจากอาบน้ำแล้วก็สวดมนต์จากพระเวท การแต่งกายให้นุ่งห่มด้วยหนังกวางสีดำ และปล่อยให้ผมยาว มีหน้าที่หาเชื้อไฟไว้สำหรับการบูชาไฟทั้งในตอนเช้า และตอนเย็นสำหรับระยะเวลาศึกษาเล่าเรียนจะเริ่มเมื่อใด และสิ้นสุดเมื่อใดไม่มีกำหนดแน่นอน นักเรียนบางคนใช้เวลาศึกษา 12 ปี แต่บางคนอาจเรียนถึง 32 ปี หรือมากกว่านั้น เทคนิคในการเล่าเรียนคือ การท่องจำขึ้นใจ เพราะฉะนั้นในบทสวดสรรเสริญเทพเจ้า จึงมีข้อความขอให้เทพเจ้าประทานพรให้มีความจำทุกสิ่งทุกอย่างที่ได้ฟังจากหูไว้ให้มากที่สุด ความบริสุทธิ์ทางวาจาได้รับยกย่องว่าเป็นลักษณะของวัฒนธรรมและหน้าที่สำคัญคือ ต้องฝึกความบริสุทธิ์ทางวาจา วิชาที่ศึกษาเล่าเรียนได้แก่พระเวททั้ง 4 อย่าง คัมภีร์ ปุราณะ ไวยากรณ์ ตรีทวิทวิชา จริยศึกษา เทววิทยา พรหมวิทยา และสรรพวิทยา เป็นต้น

นอกจากสถานศึกษาซึ่งมีครูอาจารย์จัดเป็นส่วนตัวแล้ว ก็ยังมีครูอาจารย์อีกประเภทหนึ่งที่เดินทางไปยังเมืองต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชน ไม่ว่าที่ใดก็ตามที่ครูประเภทนี้เดินทางไป มักจะมีนักเรียนห้อมล้อมเพื่อแสวงหาความรู้จากครูอยู่เสมอ นอกจากการให้การศึกษาทั้ง 2 แบบดังกล่าวแล้วยังมีการเผยแพร่ความรู้ด้วยวิธีจัดให้มีการประชุมในระหว่างบัณฑิต หรือผู้ทรงคุณวุฒิด้วยกันเป็นครั้งคราวเพื่อแสดงความคิดเห็น และอภิปรายปัญหาที่สำคัญ ๆ ทางการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2524: 18)

ความเจริญทางการศึกษาของอินเดียนั้นเห็นได้จากความเจริญทางด้านความรู้สาขาต่าง ๆ มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นระหว่างปี ค.ศ. 1200 มหาวิทยาลัยในอินเดียรับเฉพาะนักศึกษาชั้นดี คือรับจำนวนผู้สมัคร 10 คน และยังมีการไล่ออกกลางคันหากเรียน

และความประพจน์ไม่เป็นผลพอใจ นักเรียนบางคนได้รับทุนเล่าเรียนหรือทุนค่ากินอยู่ด้วย มหาวิทยาลัยมีหลายแห่ง บางแห่งมีชื่อในวิชาเฉพาะด้าน เช่น มหาวิทยาลัยที่กรุงอุซเซนี มีชื่อด้านดาราศาสตร์ มหาวิทยาลัยที่อาจันตะมีชื่อด้านศิลปกรรม มหาวิทยาลัยที่เมืองพาราณสีมีชื่อด้านคำสอนของพราหมณ์ และนอกนั้นยังเป็นศูนย์กลางของนักปราชญ์ต่าง ๆ แหล่งที่ดีเด่นที่สุดคือ มหาวิทยาลัยนาลันทะ เป็นที่รวมของวิชาการแขนงต่าง ๆ เช่น ในด้านศาสนาปรัชญา โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม และวิชาเกษตรกรรม มีห้องสมุดที่ใหญ่โต ห้องทดลอง ห้องเรียน ที่อยู่อาศัยของนักเรียนเป็นตึก 4 ชั้น มหาวิทยาลัยนี้ถูกทำลายในปี ค.ศ. 1197 ทำให้เอกสารเกี่ยวกับพุทธศาสนาและลัทธิฮินดูสูญหายไปมาก

งานด้านศาสนาและปรัชญายังคงมีบทบาทสำคัญในชีวิตจิตใจชาวอินเดียอยู่มาก ศาสนาสำคัญที่มีมาแต่โบราณ เช่น ลัทธิฮินดู พุทธศาสนา หรือชินศาสตร์ พุทธศาสนามีความเจริญมากในรัชสมัยพระเจ้าอโศก แห่งราชวงศ์โมริยะ ต่อมาได้แตกแยกเป็น 2 นิกายคือ หินยาน ซึ่งมีผู้จะแพร่หลายนัก และมหายานซึ่งเคารพรูปปั้นต่าง ๆ ตลอดจนพิธีรีตองเป็นที่นิยมชมชอบของคนทั่วไปมาก ต่อมานิกายมหายานก็ห่างไกลไปจากหลักพุทธศาสนาเดิม และไกลเคียงไปทางลัทธิฮินดูมากขึ้น เพราะนำเอาขนบธรรมเนียมประเพณีหลายอย่างในลัทธิฮินดูมาใช้ ขณะเดียวกันลัทธิฮินดูก็ยอมรับพระโพธิสัตว์ของนิกายมหายานเป็นพระเจ้าของลัทธิฮินดู ดังนั้นพุทธศาสนานิกายมหายาน และลัทธิฮินดูก็ปะปนใกล้เคียงกันเข้าไปทุกทีจนในที่สุดลัทธิฮินดูก็รับว่าพระพุทธเจ้าเป็นพระวิษณุกลับชาติมาเกิด ในศตวรรษที่ 8 สองลัทธินี้ก็ปะปนกันจนแยกไม่ออก ลัทธิฮินดูนั้นมีอิทธิพลในชีวิตจิตใจของประชาชนอินเดียมากกว่าพุทธศาสนา

ในสมัยราชวงศ์คุปตะระหว่างศตวรรษที่ 4 และศตวรรษที่ 5 กษัตริย์อินเดียนับถือลัทธิฮินดูนิกายไวศนวะ ซึ่งเป็นนิกายที่นับถือพระวิษณุ เนื่องจากกษัตริย์มีพระประสงค์ที่จะทำให้อินเดียเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยเน้นถึงอารยธรรมฮินดู สนับสนุนการศึกษาพระเวทและลัทธิความเชื่อโบราณ จึงทำให้ลัทธิฮินดูรุ่งเรืองขึ้นอีก การสนับสนุนลัทธิฮินดูให้เหนือศาสนานี้ ปรากฏในผลงานของนักเขียนชื่อ “สังการะ” (ค.ศ. 800) ได้เขียนเรื่องทาส สังการะเป็นเด็กที่มีความรอบรู้เกินอายุ เขาสามารถอ่านพระเวทได้จบเมื่อ

มีอายุเพียง 8 ปี นอกจากนั้นยังได้ทำงานสำคัญ ๆ ในขณะที่อายุน้อย เขาสิ้นชีวิตเมื่ออายุเพียง 32 ปีเท่านั้น สังการะได้เขียนบทความเพิ่มเติมคัมภีร์ พระเวท และบทความอื่นเกี่ยวกับหนังสืออุปนิษัตและภควคีตา ในผลงานของสังการะ แสดงถึงการเชิดชูความดีงามของลัทธิฮินดูให้เห็นอย่างเด่นชัด และได้โจมตีพุทธศาสนาซึ่งมีความเชื่อต่างไปจากคัมภีร์พระเวท สังการะยอมรับพระเจ้าใหม่ ๆ ของลัทธิฮินดู ในขณะเดียวกันเขาก็พยายามที่จะยกฐานะของลัทธิฮินดูให้สูงขึ้น โดยมีได้เน้นถึงการบูชาบวงสรวงในโบสถ์ แต่เน้นถึงการดำเนินชีวิตของมนุษย์ จากความคิดเห็นของสังการะก่อให้เกิดการปรับปรุงลัทธิฮินดูขึ้นถึง 10 คณะด้วยกัน ในจำนวนนี้มีอยู่ 4 คณะที่ยังปรากฏอยู่และกลายเป็นสถานที่รุดงไปในที่สุด สังการะใช้ชีวิตให้หมดไปกับการท่องเที่ยว เพื่อจะทำให้ดินแดนต่าง ๆ ในอินเดียใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น และเพื่อจะนำมาซึ่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของอินเดีย การกระทำของสังการะ แม้ว่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้พุทธศาสนาในอินเดียเสื่อมลง และการที่พวกต่างชาติที่เข้าไปรุกรานอินเดีย เช่น พวกกุसानะ ได้ให้การสนับสนุนพุทธศาสนาทำให้ชาวอินเดียพื้นเมืองรังเกียจ โดยเฉพาะหลังศตวรรษที่ 7 มีผู้นำเอาโซคกลางพอมด หมอผีต่าง ๆ เข้ามาปะปนกับการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ประกอบกับพวกพระที่เคยทำการเผยแผ่พุทธศาสนาได้หยุดทำการศึกษาค้นคว้าเสียเป็นส่วนมาก ในสมัยคุปตะนี้ทำให้การเผยแผ่ศาสนาเลิกราไป แม้พุทธศาสนาจะเสื่อมความนิยมไปจากอินเดีย แต่หลักของพุทธศาสนา เช่น อหิงสา คือ การไม่ทำร้ายสิ่งมีชีวิต ก็ยังปรากฏแพร่หลายอยู่ในอินเดีย ก่อให้เกิดพวกกินผัก และมีอิทธิพลทางศิลปกรรมการก่อสร้างของอินเดียเป็นอย่างมาก พุทธศาสนากลับไปเจริญรุ่งเรืองในดินแดนอื่น ซึ่งไม่ใช่ถิ่นกำเนิดและเป็นศาสนาประจำชาติของประเทศทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกหลายประเทศ

ทางด้านดนตรี อินเดียมีการดนตรีมาตั้งแต่สมัยพระเวท เครื่องดนตรีสมัยก่อนเป็นแบบโบราณ เช่น กลองมือ ลักษณะการผสมของเสียงสูงต่ำก็ใกล้เคียงกันมาก มีดนตรีแบบหนึ่งเรียกว่า “ระคะ” ซึ่งชี้ให้เห็นถึงทำนองดนตรีต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการแสดงอารมณ์รัก ขบขัน เกลียดกลัว ตกใจ เจ็บสงบ ตื่นเต้น การที่อินเดียมีแบบฉบับของ

ดนตรีไว้อย่างแน่ชัดแล้วนี้ ทำให้การดนตรีของอินเดียไม่มีการเปลี่ยนแปลงในระยะเวลา เป็นพัน ๆ ปี และการดนตรีอินเดียเจริญมากในสมัยคุปตะ

ความเจริญรุ่งเรืองของสมัยทองสัมฤทธิ์ราวปลายศตวรรษที่ 14 ทั้งนี้สาเหตุเนื่อง มาจากผลของการเมือง แต่ในขณะนั้นอารยธรรมของอินเดียได้เข้าไปยังประเทศต่าง ๆ ในภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว ผู้มีบทบาทสำคัญในการนำอารยธรรมของอินเดียไป เผยแพร่ คือ นักสอนศาสนา และพ่อค้าประมาณ ค.ศ. 100 และ ค.ศ. 600 อารยธรรมของ อินเดียได้เผยแพร่เข้าไปในพม่า มลายู ชาว เวียดนาม และไทย ประเทศดังกล่าวรับอารย ธรรมของอินเดียโดยไม่มีการตอบโต้ ซึ่งต่างกับประเทศจีน เปอร์เซีย กรีก และโรมันไม่ ยอมรับอารยธรรมของอินเดียนอกจากสิ่งสำคัญเพียงสิ่งเดียวคือ วิธีการบำเพ็ญตะบะซึ่ง เป็นวิธีการที่นักบวชอินเดียถือปฏิบัติมาช้านาน

สมัยราชวงศ์โมกุล ปกครองอินเดีย การศึกษาทางด้านวรรณคดีเจริญมาก จักรพรรดิหลายพระองค์ ทรงเป็นกวีด้วยพระองค์เอง เช่น ผลงานบันทึกของพระเจ้าบาบูร และพระเจ้าจาห์งก็ เป็นต้น จักรพรรดิอีกหลายพระองค์เป็นผู้สนับสนุนกวีที่สำคัญหลาย คน เช่น ในสมัยพระเจ้าอักบาร์ มีกวีที่มีชื่อ เช่น อาบุลฟาซล ผู้เขียนเรื่องเกี่ยวกับชีวิตและ ผลงานของพระเจ้าอักบาร์ และยังมีการแปลวรรณคดีฮินดู เช่น ภควคีตา จากภาษา สันสกฤตเป็นภาษาเปอร์เซีย เป็นต้น ความเจริญด้านภาษาพื้นเมืองก็เริ่มแพร่หลายทั่วไป โดยเฉพาะในแถบเบงกอลมีกวี “ตุลสิดา” เขียนเรื่อง “รามายณะ” เป็นภาษาฮินดู ซึ่งแพร่ หลายมาก การศึกษาพื้นเมืองก็มีทั่วไปตามโบสถ์วิหารต่าง ๆ มีการสอนการอ่าน การ เขียน คำนวณควบไปกับคัมภีร์โกหร่าน มีวิชาการชั้นสูง เช่น ตรรกวิทยา เลขคณิต และ ฟิสิกส์ เป็นต้น

สมัยอังกฤษเข้ามาปกครองอินเดีย ชาวอังกฤษคุ้นเคยกับขนบธรรมเนียมประเพณี อินเดียเป็นอย่างดี บ้างก็แต่งงานกับพวกมอสเล็ม หรือฮินดู มีพวกมีการศึกษาได้พยายาม ศึกษาค้นคว้าวรรณคดี และโบราณคดีของอินเดีย มีการแปลวรรณคดีชั้นสูงของอินเดีย เช่น วรรณคดีเรื่อง “สกุณฑลา” ได้แปลเป็นภาษาอังกฤษ ปรัชญาจากหนังสือเหล่านี้ต่อมา ไปมีอิทธิพลต่อความคิดของนักปรัชญาตะวันตก เช่น โทระ (Goethe) และ โซเพินฮาว เอร์ (Svhopenhanser) เป็นต้น และมีอิทธิพลต่อความคิดของนักปรัชญาชาวอังกฤษ

และอเมริกา เช่น โครริจ (Coleridge) เคทเชล (Caryle) และ อีเมอตัน (Emerson) ขณะเดียวกันชาวอินเดียก็ได้ประโยชน์จากการที่ชาวยุโรปมาฟื้นฟูหลักฐานโบราณในบ้านเมืองของตน จึงกล่าวได้ว่า ชาวตะวันตกได้รับอิทธิพลอินเดียไว้มาก ขณะเดียวกันอินเดียก็ได้รับอิทธิพลตะวันตกไว้มากเช่นกัน ชาวอังกฤษในศตวรรษที่ 18 ได้เชื่อว่ามีชื่อเสียงในเรื่องการศึกษามาก แต่มิได้ใช้พวกมิชชันนารีเป็นสื่อ โดยทั่วไปแล้ว พวกมิชชันนารีน้อยพวกนักที่จะมีอิทธิพลในอินเดีย แต่อังกฤษพยายามทำให้พวกพื้นเมืองได้รับการศึกษาและความคิดแบบตะวันตก แต่กระนั้นพวกมิชชันนารีก็ได้เริ่มความเจริญหลายด้านในอินเดีย เช่น การพิมพ์หนังสือพิมพ์ การตั้งวิทยาลัย ฯลฯ ชาวอินเดียผู้เล็งเห็นความสำคัญที่จะปรับปรุงประเทศแบบตะวันตก คือ “รามโมहन รอย” ผู้ถือกำเนิดในสกุลพราหมณ์ในปี ค.ศ. 1772 รามโมहन รอย เคยทำงานอยู่กับบริษัทอินเดียตะวันออกประมาณ 10 ปี มีความรู้เชี่ยวชาญในภาษาต่าง ๆ เช่น อังกฤษ กรีก และฮินดู ตลอดจนเปอร์เซีย สันสกฤต และอาราบิก เขาเชื่อว่าลัทธิฮินดูควรได้รับการปรับปรุง เช่น ควรตัดการบูชารูปปั้นทั้งหลายออกเสียบ้าง ให้คงถือปรัชญาในอุปนิษัทเป็นสำคัญ รามโมहन รอย นักศึกษาศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ เขาไม่ยอมเชื่อถือเรื่องมหัศจรรย์ต่าง ๆ เกี่ยวกับพระเยซู แต่ยินยอมรับคำสอนเกี่ยวกับมนุษยชาติ นอกจากนั้นเขายังเป็นผู้สนับสนุนการศึกษาแบบตะวันตกต่อต้านประเพณีบางอย่าง เช่น การแต่งงานระหว่างเด็กด้วยกัน เป็นต้น ในปี ค.ศ. 1828 เขาตั้งสมาคม “พรหมโมสมัช” เริ่มด้วยการมีที่รวมบูชาพระเจ้าสูงสุดในโลก รามโมहन รอย เป็นนักปรับปรุงสังคมที่เด่นคนหนึ่ง เขาเห็นความสำคัญของการปรับปรุงการศึกษาแบบตะวันตก เพื่อปรับปรุงประเทศอินเดียให้ทันสมัยขึ้น แม้ว่าอินเดียจะได้รับประโยชน์จากการปกครองของอังกฤษหลายประการ แต่อิทธิพลอังกฤษก็หาไม่แต่ด้านดีเท่านั้นไม่ ดังจะเห็นจากการที่จำนวนพลเมืองเพิ่มมากขึ้น และจำนวนคนตายลดน้อยลง ก่อให้เกิดปัญหาความแออัดยัดเยียด สมัย “ลอร์ด เคอซอน” มาเป็นผู้สำเร็จราชการเมื่อปี ค.ศ. 1899-1905 เป็นสมัยที่การปกครองของอังกฤษในอินเดียเจริญสุดขีด มีการปรับปรุงการเก็บภาษีที่ดิน จัดตั้งธนาคารตามชนบท ตั้งสหกรณ์เพื่อปรับปรุงสวัสดิภาพของชาวนา ตลอดจนการปรับปรุงโบราณสถานที่สำคัญต่าง ๆ ในอินเดีย เช่น สุสานทัชมาฮัล วิหารที่สัจญี ตลอดจนที่ตักศิลาในแถบปัญจาบ การดำเนินงานครั้งนี้

มี “เซอร์จอห์น มาร์แชล” เป็นหัวหน้า สิ่งที่ควรบันทึกไว้คือ การจุดพบอารยธรรมโบราณแถบลุ่มแม่น้ำสินธุ แม้ว่าลอร์ด เคอซอน จะเป็นผู้มีความสามารถอย่างยิ่งผู้หนึ่งก็หาได้พ้นจากการรังเกียจเคียดฉันทของชาวพื้นเมืองไม่ ทั้งนี้ เพราะการกระทำของเขา โดยเฉพาะเรื่องการแบ่งแคว้นเบงกอล และการที่มหาวิทยาลัยจะต้องอยู่ในความควบคุมดูแลของรัฐบาล เมื่อสงครามโลกครั้งที่หนึ่งเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1914 ชาวอินเดียยังคงเป็นกำลังช่วยการรบให้อังกฤษอยู่มากเพื่อตอบแทนการที่ชาวอินเดียได้ช่วยอังกฤษในการสงครามนั้น ต่อมาอังกฤษได้ให้สิทธิแก่ชาวอินเดียมากขึ้น แต่อังกฤษก็หาได้สละอำนาจให้แก่อินเดียทันที ไม่ทำให้ชาวอินเดียไม่พอใจยิ่งขึ้น ได้มีขบวนการต่อต้านการกระทำของอังกฤษ และเกิดเหตุการณ์ร้ายแรงเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1919 คือ การฆ่าหมู่ ณ เมืองอมริตศา แถบบริเวณปัญจาบ นายพล Dyer แห่งกองทัพอังกฤษ ได้นำกำลังทหารเข้าฆ่าฟันชาวพื้นเมือง ที่ได้เข้ามาร่วมชุมนุมกันประมาณหมื่น/คน และผลของการฆ่าหมู่ ณ เมืองอมริตศานี้ นายพล Dyer ถูกฆ่าตาย ณ กรุงลอนดอน ในปี ค.ศ. 1930 และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ณ เมืองอมริตศานีมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อมหาบุรุษ ซึ่งจะเป็นผู้นำอินเดียต่อไปในอนาคต ท่านผู้นี้คือ “มหาตมคานธี” มหาตมคานธี เกิดในสกุลฮินดูวรรณะไวศย ในปี ค.ศ. 1869 ต่อมาเขาไปศึกษาวิชากฎหมายต่อยังประเทศอังกฤษ นอกเหนือไปจากการศึกษากฎหมายเขายังสนใจในปัญหาปรัชญาศาสนาต่าง ๆ อีกด้วย เขาเลื่อมใสในผลงานของนักเขียนสำคัญ เช่น ดอสตอเย (Tolstoy) และ รัสคิน (Ruskin) เป็นต้น ทำให้ความคิดเห็นของเขากว้างออกไป มหาตมคานธี ได้ไปบอมเบย์ในปี ค.ศ. 1903 ภายหลังได้ไปทำงานที่อาฟริกาใต้ ซึ่งเขาเริ่มใช้วิธีต่อต้านศัตรูด้วยวิธีไม่รุนแรง และไม่ทำร้ายศัตรูโดยยึดหลักอหิงสาเป็นที่ตั้ง

ระบบการศึกษาของอินเดียโบราณ มีวัตถุประสงค์สรุปดังนี้ คือ

1. อบรมขัดเกลาและหล่อหลอมให้นักศึกษาเป็นพลเมืองดี มีความสำนึกรับผิดชอบ รู้จักหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นสมาชิกหน่วยหนึ่งของสังคม ดังนั้นระหว่างอยู่ในสำนักเรียน นักศึกษาจึงได้รับการพร่ำสอนอย่างหนักถึงความรู้สึกผิดถูกในเรื่องศีลธรรม และในการสร้างนิสัยอันดีงาม นักการศึกษาในอินเดียสมัยโบราณมีความเห็นเช่นเดียวกับล๊อค (Locke) ในหลักการที่ว่า การมีความรอบรู้ และมีสติปัญญาอันเฉลียวฉลาดแต่อย่าง

เดียนั้น ยังไม่เป็นการเพียงพอ หากแต่ยังต้องมีนิสัยใจคอ และความประพฤติที่ดีงาม จึงจะทำให้บุคคลนั้นดีพร้อมอย่างสมบูรณ์ วิธีปลูกฝังนิสัยนั้น ตามปกติตำราเรียนแทบทุกเล่มที่นักศึกษาในอินเดียสมัยโบราณใช้ก็มักจะเน้นอยู่แล้วถึงความสำคัญของการมีนิสัย และความประพฤติที่ดีงาม แม้กระนั้นก็ตามครูบาอาจารย์ก็ยังถือกันว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องพร่ำอบรมสั่งสอน โดยตนเองในเรื่องนี้ด้วย อีกประการหนึ่ง บรรยากาศในสำนักเรียนก็ถือว่ามีความสำคัญยิ่ง ที่จะโน้มน้าวให้นักศึกษาเห็นและจดจำเป็นตัวอย่าง เพื่อเจริญรอยตาม อาจารย์จะต้องเอาใจใส่ต่อนักศึกษาทุกคนอย่างใกล้ชิดเป็นส่วนตัว จะต้องเฝ้าดูความเจริญเติบโตของนักศึกษา ทั้งในด้านความประพฤติและสติปัญญา ชาวอินเดียโบราณถือว่าการมีนิสัยดีนั้น หมายถึงการมีกิริยามารยาทที่ดีด้วย อาจารย์จะต้องเอาใจใส่ให้นักเรียนรู้จักปฏิบัติตนต่อทั้งผู้ที่มีอาวุโสกว่า และผู้ที่มีฐานะเท่าเทียมตน หรือแม้แต่ผู้ที่ต่ำกว่าตน ระบบจริยธรรมเช่นนี้ได้มีอิทธิพลเหนือจิตใจของนักศึกษาชาวตะวันออกเรามาตั้งแต่ไหนแต่ไรแล้ว ความเข้าใจและความรู้สึก เช่นนี้จะค่อย ๆ ซึมซาบเข้าไปฝังแน่นอยู่เป็นนิสัยตลอดชีวิต แม้พิธีกรรมต่าง ๆ ในด้านศาสนาและวัฒนธรรม ที่นักศึกษาต้องปฏิบัติระหว่างที่เล่าเรียนอยู่ในสำนักศึกษาปาโมกข์ ก็มุ่งอบรมนักศึกษาให้เห็นและให้เชื่อว่า การมีชีวิตเป็นนักศึกษานั้นเป็นภารกิจที่มีเกียรติและเต็มไปด้วยความศักดิ์สิทธิ์ยิ่ง นักศึกษาจะบรรลุความสำเร็จได้ต้องปฏิบัติตนตามกฎระเบียบวินัยของนักศึกษาทุกประการอย่างเคร่งครัด และอย่างเต็มไปด้วยความเชื่อมั่น นอกจากนี้นักศึกษายังได้รับการพร่ำสอนถึงชีวประวัติของบุคคลตัวอย่างที่เรียกกันว่า “วีรบุรุษหรือวีรนาริชของชาติ” เช่น ท้าวหริศจันทร์ ท้าวเกษมะ พระราม พระลักษมณ์ หนุมาน นางสีดา นางสาวิตรี นางเทราปที (คนไทยรู้จักกันในนามนางกฤษณา) ฯลฯ เพราะบุคคลเหล่านี้ ล้วนเป็นผู้ที่มีชีวิตเพียบพร้อมไปด้วยคุณธรรมเด่น ๆ เป็นตัวอย่างอันดีแก่นุชนรุ่นหลัง

ด้วยประการเช่นนี้วิธีปลูกฝังนิสัยและความประพฤติอันดีงามในชีวิตจิตใจของนักศึกษาชาวอินเดีย จึงสรุปได้ว่าดำเนินไปเป็น 3 วิธีคือ

- 1.) โดยการจัดใช้ตำราและการเอาใจใส่ของอาจารย์เป็นส่วนตัว
- 2.) โดยการจัดให้อยู่ในบรรยากาศที่ดีและในกรอบของระเบียบวินัยที่รัดกุม

3.) โดยการเลียนแบบหรือเอาอย่างชีวิตบุคคลสำคัญของอินเดีย ซึ่งได้รับยกย่องเคารพกันโดยทั่วไป

2. เสริมสร้างบุคลิกภาพให้แก่นักศึกษา นักศึกษาได้รับการอบรมสั่งสอนเป็นพิเศษให้มีความเคารพและเชื่อมั่นในตนเอง ให้รู้จักควบคุมอารมณ์ และให้เป็นคนมีเหตุมีผล รู้จักใช้ดุลยพินิจพิจารณาเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ด้วยความสุขุม โดยเฉพาะนักศึกษาได้รับการพร่ำสอนให้มีความสำนึกอยู่เสมอว่า เขาคือผู้รักษาและพัฒนาวัฒนธรรมของชาติชาติจะรุ่งเรืองและมีความสุขสันติได้ก็ด้วยการปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องของเขาเหล่านั้น

3. ส่งเสริมให้นักศึกษารู้จักใช้ดุลยพินิจและเหตุผลอันเป็นส่วนประกอบที่สำคัญแห่งบุคลิกภาพ สมรรถภาพในการใช้เหตุผลและดุลยพินิจ มีความสำคัญมากในการเผชิญกับปัญหาชีวิต เพราะฉะนั้นตามระบบการศึกษาของอินเดียสมัยโบราณ นักศึกษาวิชาทั่วไปและโดยเฉพาะผู้ที่เลือกเอาวิชาตรรกวิทยา กฎหมาย ปรัชญา แพทยศาสตร์ และวรรณคดี เป็นวิชาหาความเชี่ยวชาญโดยตรง จึงได้รับการอบรมพร่ำสอนเป็นอย่างดี ถึงแนวทางและวิธีใช้ดุลยพินิจตลอดจนเหตุผลตามควรแก่กรณี จะเห็นได้ว่าวิชาบางแขนง เช่น ปรัชญา ตรรกศาสตร์ และกฎหมาย เป็นต้น เต็มได้ด้วยหลักทฤษฎีที่แตกต่างกันและบางทีก็ค้ำหรือขัดแย้งกันโดยตรงกันข้าม ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่นักศึกษาจะต้องแตกฉานทั้งในหลักการที่เป็นฝ่ายเดียวกับตนเองและที่เป็นฝ่ายตรงกันข้าม ทั้งนี้เพื่อจะได้ใช้เป็นเครื่องประเทืองปัญญาในการอภิปรายปัญหาหรือได้ว่าที่ซึ่งมักจะจัดให้มีขึ้นเสมอระหว่างนักศึกษาสำนักเดียวกัน หรือแม้แต่ที่มาจากสำนักศึกษาอื่น ๆ

4. เผยแพร่ความรู้ที่ได้เล่าเรียนมาให้เป็นประโยชน์ และเป็นสมบัติแก่อนุชนรุ่นหลัง ทั้งนี้เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชาติ

5. ส่งเสริมให้สังคมมีสมรรถภาพในการงาน และมีการอยู่ดีกินดี สังคมจะบรรลุถึงวัตถุประสงค์เช่นนี้ได้บุคคลผู้ประกอบขึ้นเป็นสังคมนั้น จะต้องได้รับการศึกษาอบรมเป็นอย่างดีในวิชาชีพด้านต่าง ๆ ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ความสมบูรณ์ในด้านวัฒนธรรมและจิตใจเป็นวัตถุประสงค์หรืออุดมการณ์ที่สำคัญมากในระบบการศึกษาของอินเดีย ที่มีความสำคัญไม่น้อยกว่านี้คือ วัตถุประสงค์ที่ต้องการจะให้ทุกคนในสังคมมี

สมรรถภาพในการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างความอยู่ดีกินดีแก่ตนเอง และแก่เพื่อนร่วมสังคมด้วยกัน เพราะฉะนั้นนักศึกษาทุกคนจึงได้รับการฝึกฝนอบรมเป็นอย่างดี ในวิชาชีพที่ตนได้เลือกแล้วว่าจะใช้เป็นเครื่องมือสำหรับทำมาหากินในเมื่อออกจากสำนักเรียนไปสู่โลกภายนอก

6. ชำรงรักษาไว้และเผยแพร่ ซึ่งวัฒนธรรมของชาติอันเป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษ เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า การศึกษาเป็นอุปกรณ์สำคัญที่สุด ที่จะช่วยชำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชาติ ดังนั้น การศึกษาควรจะต้องมีสมรรถภาพโน้มแน่วจิตใจของอนุชนให้เห็นคุณค่าอันมหาศาลของมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งบรรพบุรุษตนได้พยายามสะสมเอาไว้ และคอยรับเอาแต่ส่วนที่ดีของมรดกนั้นมาเก็บรักษาปฏิบัติตาม อีกทั้งส่งเสริม และเผยแพร่ให้แก่ชนรุ่นหลังต่อไป (กรรณา กุศลาสัย และเรืองอุไร กุศลาสัย, 2537: 295-315)

4.5 นักเขียนวรรณกรรมที่มีชื่อของอินเดียโบราณ

1. กาลิทาส (ประมาณ ค.ศ. 400-455)

กาลิทาสได้รับการยกย่องว่าเป็นเอกท้าววรรณคดีสันสกฤต บทละครของกาลิทาสจัดอยู่ในประเภทวรรณคดีคลาสสิก กวีนิพนธ์พรรณนาได้อย่างสละสลวยงดงาม เหตุการณ์เกี่ยวกับชีวิตของเขาปรากฏอยู่น้อยมาก งานของกาลิทาสมีหลายแบบในด้านปรัชญา ศาสนา โคลง กลอนที่เป็นเรื่องราวตลอดจนโคลงกลอนที่บรรยายเกี่ยวกับธรรมชาติและชีวิตประจำวัน เช่นเรื่องเมฆพุด เป็นเรื่องที่มีชื่อเสียงมาก เขียนเกี่ยวกับงานในชื่อโคลงกลอน กาลิทาสเป็นกวีชั้นเยี่ยมในด้านวรรณคดีสันสกฤตของอินเดีย รุ่งเรืองมากในสมัยพระเจ้าจันทรคุปต์ที่ 2 และพระเจ้ากุมารคุปต์ งานของเขาแม้จะมีได้ลิ้มความสำคัญของขนบธรรมเนียมประเพณีอินเดีย แต่ก็มิได้กล่าวถึงมากมายนัก กาลิทาสจัดว่าเป็นกวีที่มีชื่อเสียงมากคนหนึ่ง ในด้านเขียนบทละคร เช่น เรื่องสกุณฑลา ซึ่งเป็นงานมีชื่อเสียงมากของกาลิทาส

2. ภวภูติ มีชื่อเสียงมากในด้านการเขียนภาษาสันสกฤตที่งดงาม
3. บานา มีชื่อเสียงมากในด้านร้อยแก้ว เขาเขียนประวัติศาสตร์ซึ่งมีทั้งเนื้อความที่เป็นประวัติศาสตร์ และการบรรยายที่เป็นภาพพจน์อย่างงดงาม
(จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540: 92)